

Гротеск ~ А Готика Епічний

від Дж. Е. Грейвена

Розділ XII

Реймс, Франція ~ Château de Blasi ~ червень 1348 р

~ Пізній червневий день прийняв початок намальованого заходу сонця, коли палаючі відтінки кольорів вкривали вмираюче небо. Блазі стояв, міцно притиснувшись обличчям до скла, визираючи з вікна спальні Алсе нагорі, його подих конденсувався на ньому, утворюючи непрозорий ореол біля його густої бороди. У впертій літній спеці, що затрималася в кімнати, крапелька поту виступала на його скроні. Навіть з потворними шрамами від потертої та знебарвленої плоті, що простягалися вздовж його ніг, він стояв без сторонньої допомоги і в іншому був у відмінному здоров'ї. Поруч із ним стояв дерев'яний стіл, на якому стояла запилена ваза з паперовими квітами, які Рене подарувала Алсе лише за кілька днів до його останніх заручин у Кресі. Пошарпані пелюстки квітів були доказом для голодних молі, які... з тих пір, як висохли, звалилися купою біля основи підвіконня.

«Вони як ряд мурах. Хто їх усіх поховає?» — пробурмотів Блазі; його скляні очі були втуплені в далечинь. На головній дорозі, що позначала початок маєтку Блазі, вздовж провулку тягнувся ряд заражених чумою перехожих. З високої та далекої точки спостереження Блазі бачив їх як нескінченний ряд примарних комах, що неухильно

вилітаючи з міста, перш ніж зникнути в сільській місцевості. Молоді й старі, багаті й бідняки, чоловіки, жінки та діти — разом і назовні рухалися, немов останні кроки цілого міста, засудженого до шибениці. Під час масового виїзду більшість із них йшла пішки, несучи те небагато, що могли. Інші, хто ледве міг триматися на руках, спотикалися, немов ходяча смерть. Час від часу перевантажені вози, запряжені кіньми, прорізали центр колони, що йшла на північ, їхні колеса ледве огинали трупи мертвих днів, що розкидані вздовж узбіччя дороги. Блазі витер туман з віконного скла. «Де знайдеться достатньо благословенної землі, щоб поховати ціле місто — або навіть незліченну кількість міст? Це невимірне божевілля; ця моровиця...»

Альса гукнула його через плече, і Блазі почув у її голосі зростаючу напругу. «Якщо вони наближаться, не впускай їх, Франсуа. Ми не можемо їм допомогти. Скажи мені, що **Не будеш!**

«Я замкнув двері та вікна», — прямо відповів Блазі, притискаючи обличчя до скла. «Ми в безпеці, наскільки це можливо».

Минула мить, перш ніж Алсе насварила його: «Я благала тебе покинути замок! Ми...» у смертельній небезпеці. Хоч би як, я не можу зрозуміти, чому дозволив вам переконати мене в протилежному. Станеться щось жахливе. Відчуваю, що це лише погана ознака!

Блазі відмовився відповідати; натомість він вивчав затор на дорозі.

«У нас ще є час, Франсуа! Послухай мене — за стайнями є заросла стежка крізь ліс. Рене часто проїжджав по ній своїм возом. Ми можемо завантажити віз і запрягти твого коня...»

Блазі різко перебив її. «Занадто пізно, Алсає».

«Це не так! А якщо Майкл помре від вашої впертості — чи зможете ви витримати таке?» хрест? А ви можете, Жан-Франсуа Блазі?

«Він у безпеці», — заявив Блазі. «І ти в безпеці. Віримо, що з нами все буде гаразд».

Алсе зітхнула й пробурмотіла: «Тільки якщо Господь дозволить; і я молюся, щоб Він це зробив».

Блазі кивнув. «Він це зробить».

«Більше того, Франсуа, я не хочу, щоб ти таємно казав Майклу, що він збирається їхати на тому непокірному коні. Тобі слід було залишити іншого, як я наполягав».

Блазі насупив брови й опустив плечі. «Нужно ще раз про це розмірковувати?»

«Ми мусимо!» — вигукнула вона. «Ми мусимо, якщо ти збираєшся зберігати стільки таємниць.

Хіба ти не пам'ятаєш мене як палку дружину твого брата та люблячу матір твого племінника?»

Хіба я не завжди відчиняла для вас наш скромний дім? Хіба я не завжди піклувалася про вас у скрутну хвилину? Я не англієць, Франсуа, і я не вбивала ваших братів!

Блазі обернувся; його очі червоні й опухли. «Чому ти так боляче мене мучиш? Що ти робиш?»

Інакше...

«Я хочу правди!» — вигукнула Алсе. — «Благаю вас».

— А. — Блазі опустив голову та хихикнув. — Тільки правду?

«Так; я хочу почути, як Жан-Франсуа розповість мені всю правду, яку кардинал Блазі від мене приховав. Чи може він виконати це одне скромне прохання для мене?»

Блазі оглянув кімнату, обмірковуючи її просте, але зовні неможливе прохання, проте жоден предмет меблів у спальні не міг повернути до нього достатньо уваги, щоб відмахнутися від неї. нетерплячий погляд. Він закусив губу, опустив плечі й важко зітхнув. «Якщо ти наполягаєш, то я все розповім». Він повернувся до неї спиною й подивився у вікно, перш ніж

продовжити: «А коли ти дізнаєшся правду, тоді я сподіваюся, що ти знайдеш у своєму серці місце, щоб пробачити мене і, можливо, оцінити мою початкову причину, чому я не був зовсім відвертим».

— Правду, Франсуа, — застерегла його Альса.

Блазі погодився. «Добре тоді. Це почалося в моїх покоях, у моїй квартирі в Шато Руж в Авіньйоні, коли я прокинувся від найнесподіванішого візиту». Він прихилився до підвіконня, спостерігаючи за невпинним просуванням перехожих, і зізнався у всьому: про свою щасливу нагоду побачити дух Жака, про важке проникнення в Апокрифи, про відкриття Воротних Каменів, захованих Святим Престолом, про короля Філіпа та Папу Климента, про папський план, який включав позику капітана Борна та абата Воніга, про його важке перебування в абатстві Гардъен, про остаточне відкриття Воротного Каменя, про свої жахливі травми та ледве втечу з абатства на капітанському коні. І протягом усіх спогадів Блазі, висловлених ним, Альсе його не перебивала. На завершення Блазі обернувся, кажучи: «Ось і все. Все, Альсе».

Алсе тремтячим пальцем показав на стіл поруч із собою. «Старі папери он там... це ті сторінки, про які ви говорите?»

Блазі відійшов від столу та винувато кивнув, визнаючи: «Більшість із них; інші загубилися на вітрі». Він відвернувся, знову зосередившись на заторі. дорога. Він зітхнув. «Більше нічого розповідати, Алсає. Будь ласка, вибачте, що не розповів цього раніше». Блазі стиснув щелепи та заціпенів, очікуючи різкого докору, проте між ними запала лише гробова тиша.

Нарешті Альсе з новою силою розвіяла затяжну тишу. «Я не чую Майкла! Можливо, він надворі... з ними. Франсуа!»

«Не хвилюйся, він відпочиває», — заспокоїв її Блазі. «У безпеці, наскільки це можливо». Продовжуючи вдивлятися у вікно, він трохи відвів погляд і подивився на старовинну тополь з її розлогими гілками.

«Чудово», – відповіла вона більш спокійним голосом, можливо, навіть з натяком на гумор. «Франсуа, він цілий день був маленьким дурнем — виснажив мене до нитки. Стільки в ньому духу — зовсім як у батька. Одного дня він завоює серце якоїсь щасливиці, як-от мене. І горе тій жінці, яку зачарує його чарівність».

Блазі захлинувся; нова сльоза скотилася по його щоці та зникла в бороді. «Ми в безпеці», – відповів він, дивлячись під тополю на невеликий дерев'яний пам'ятник, перед яким лежав купка землі. Він поховав хлопчика лише напередодні.

Альса зізналася: «Мені є чим з тобою поділитися, і я буду відвертою. Поки ти спала, я пішла до пекарні по свіжій хліб. Тобі краще бути голодним; твоя тарілка переповнена. І ти, мабуть, будеш рада дізнатися, що твій брат приєднається до нас на вечерю». Вона засміялася. «І цього разу він дав слово, що приїде до заходу сонця. О, послухай! Він приїжджає навіть зараз, Рене!» Альса глибоко зітхнула.

«Ти мусиш відпочити. Я принесу їжу, воду та свіжу постільну білизну», – відповів Блазі, відкочуючись від вікна, і його погляд зупинився на Алсі, що лежала згорблена на краю ліжка, облита потом. Її ніжна, задерта вгору рука простягалася повз матрац, зависаючи в повітрі, ніби вона тягнулася до чогось чи когось невидимого.

Кінчики її пальців були чорними; усміхнені губи — темними й сухими, а скляний погляд був прикутий ні до чого, окрім, можливо, складки на стелі.

Наступного дня Блазі працював під старою тополею, між свіжими купами землі, розкидаючи лопати землі на могилу Алсе та накриваючи свого останнього родича з колись видатного роду Блазі. Він встромив лопату в землю та пройшов ногою по зламаному корінню, коли виявив перевантажений візок, припаркований біля головного входу до шато. Блазі прикрив очі від сонячного світла, щоб краще роздивитися непрохану особу. На тлі хворих перехожих водій залишався припаркованим, спостерігаючи за ним, мабуть, як безсоромний вуайерист. Смужка тканини повністю обмотувала його голову, за винятком оголеної ділянки, яка залишала лише темну щілину, де інакше була б пара очей. Він міг би бути схожим на мумію в широкополому капелюсі. Водій сидів під полуденним сонцем, накинувши на себе довге пальто. Якби він не відкрив себе при денному світлі, судячи з його зловісного вигляду та безликого обличчя, Блазі міг би прийняти його за саму Смерть, припарковану на возі з трупами. Однак, коли зовні дивний глядач не виявляв жодних ознак подальшого просування, Блазі відпустив його та звернув увагу на серйозніші та нагадуючі

Кардинал дістав з основи дерева пляшку з витриманим оцтом і побризкав його щойно освяченим вмістом могилу Алсе, декламуючи те, що Майкл наївно сказав...

вважається: іншими словами. Нарешті, закінчивши свої слова, Блазі схилився на коліна біля підніжжя її ділянки та завершив свою молитву прощальним вітанням: «Іди з Богом у Христі, Алса Блазі; любляча дружино Рене Блазі; турботлива мати Майкла Блазі. Амінь». Він осінився хрестом і вклонився в тихій повазі — і ретроспективи . І в мить повшнення; за відсутності пташиного співу; за монотонного шипіння літніх цвіркунів; у сверблячій та запаморочливій спеці дня, на світанку свого самотнього стану; і в тривожному усвідомленні того, що будь-яке його висловлене благання про прощення назавжди залишиться без уваги, Блазі заплакав. Він упав на коліна і впав на вершину кургану, згрібаючи жмені землі в стиснуті грудки, ніби якимось чином... божественні засоби, міцніше розуміння моменту могло б допомогти змусити Алсея піти звідти її термінальний стан. Там, під тополею, між брудними руками та риданнями, потік криків зрошував землю. І там, під тополею, Блазі насолоджувався насолодами своїх розчарувань, тішачись непереборною порожнечою, топлячи себе в палкій суміші ретроспективи та смутку.

«Доброго дня, пане!» — несподіваний дзвінок стривожив Блазі, різко відкинувши його назад, міркувати. Він схопився на ноги й обернувся, як нічого не підозрюючий злочинець, витираючи очі, щоб побачити візника та його гойдаючуся візок. Незнайомець зняв капелюха, розмотав тканину навколо голови та зняв довге пальто. Він показався чоловіком середнього віку з запалим обличчям та густою бородою. Помітні темні кола під очима говорили про те, що він втомлений мандрівник. Повільно наближаючись, візник махнув рукою на знак привітання. «Comment allez-vous?»

Блазі наказав йому, піднявши руку, щоб зупинити його: «Заарештуй свого коня!» Він вибіг з-під дерева та відступив убік на галявину. «Не ходімо далі!» Візник миттєво зупинився, а його кінь кількома кивками заперечив проти туго натягнутих віж. Блазі вказав на замок і крикнув йому: «Господар цього маєтку наказує війську! Відійдіть негайно, або будьте вбиті його рукою!»

«Je m' appelle, Jean Labatut », — гукнув власник воза, представляючись. «Я відомий купець з Марселя. Вибачте, що турбую господаря маєтку; проте я був би дуже вдячний за аудієнцію у нього, якщо це буде для мене честь». Він витер лоба рукавом. «Даю вам слово мого джентльмена, що я не несу жодної злої волі — лише мої молитви та обіцянку добрих намірів, які він міг би дуже оцінити в ці тривожні дні».

Блазі підійшов до воза, пильно розглядаючи його. «Повідом про свої добрі наміри». Чоловік закашлявся, лише кивнув і тицьнув пальцем у бік...

біля основи тополі, перш ніж наважився хрипко відповісти: «Ви готуєте свіжі могили». Він важко ковтнув і прокашлявся. «Це ж освячена земля, так?»

«Це так, — підтвердив Блазі.

«Належним чином благословенний... священиком?»

«Так і є, — знову підтвердив він.

Чоловік шморгнув носом і уважно оглянув землю, ніби шукаючи щось особливе для себе. «А яка частина цієї землі освячена?» Його погляд знову зупинився на дереві, і він оглянув його, від найвищих гілок до коріння.

«Досить; чого ти шукаєш?»

«Якщо господар дозволить, я хочу вимінити з ним просту послугу за всі мої товари».

Блазі крадькома глянув на вхід до замку. «Він ні з ким не розмовляє, крім мене. Розкажи мені про свою пропозицію, і я негайно її передам».

«Так. Я бажаю ... якщо господар буде на це згоден...» Чоловік скривився і почухав свою неохайну шкіряну сороку. бороду, обмірковуючи, як найкраще представити свій добрий намір. «Будь ласка, повідомте йому, що прибув купець з возом, наповненим товарами, щоб забезпечити весь його маєток на кілька сезонів». Він зазирнув через плече та оглянув свій товар, перш ніж перерахувати його, як будь-який успішний купець, відточений роками хитрості : «У мене є свіже зерно, сухофрукти, солонина та солодощі. У мене є лампова олія, ароматичні порошки, бальзами, тканина, шкіра та ліки. У мене є вдосталь солі та всіляких лікувальних спецій. У мене є праски, порцелянові вироби...подаю срібні та золоті страви, гідні для будь-якої знатної оселі. Крім того, у мене є невідпитана бочка найкращого вина в усій Франції». Він обернувся, подивився прямо в очі Блазі , кивнув і простягнув руку через свого коня та віз, урочисто кажучи: «А цей чудовий кінь і міцний віз також є частиною мого обміну, якщо господар буде згоден. Будь ласка, повідомте йому — все це я йому дам, якщо він дозволить мені хоча б просту...»

ЗАПИТ».

Навіть у своєму не зовсім презентабельному стані купець демонстрував такий бездоганний вигляд, що вразив зосередженістю не менш хитроумного кардинала. Блазі оглянув ноги, зуби та очі коня і побачив, що це гарний молодий мускулистий кінь з бездоганною шерстю, яка, здавалося, відливала багряним блиском на тлі сонячного сяйва. Він примружив очі, підозра зародилася в ньому. «І що ж, може бути, це за просте прохання?»

Чоловік поворухнувся на своєму возі. Він прокашлявся і сказав: «Мене полонила ця чума . Однак, в обмін на все, що я маю, я лише прошу, щоб мені дали шматочок святої землі для належного поховання».

Блазі відступив на кілька кроків і склав пальці перед собою, розмірковуючи над незвичайним

прохання. Він кинув погляд то на тополіні могили, то на хворого купця, перш ніж спробувати відкинути пропозицію стражденного незнайомця . «Я більше не вірю...» Чоловік втрутився: «Благаю вас!» Він показав у бік задньої частини території. «Я можу залишитися зовні замку, у возі; там, біля лісу. Мені зовсім не потрібен догляд». Він промокнув тканиною шию і продовжив своє благання: «У мене мало часу ; можливо, ще день, і я більше не буду тягарем. Я навіть не прошу каменя, щоб позначити мене — лише ділянку на святій землі».

Блазі ретельно оглянув візок купця , який перевозив вражаючий вантаж і виглядав значно зміненим порівняно з оригінальним проектом. Численні вертикальні дошки стирчали високо, прикріплені з кожного боку, всі вони містили металеві кріплення, з яких простягалася павутина мотузок, а також крізь високу стопку щільно упакованих продуктів, складених усередині воза. Дивуючись, як колеса воза здатні витримувати таку вагу, він помітив їхню незвичайну ширину. Погляд Блазі зупинився на верхньому краю мініатюрної винної бочки, яка ніби виглядала на нього з-за зв'язки мішкови́ни. Він глибоко вдихнув і подивився через плече, повз задню частину замку, через густе поле бур'янів і на віддаленіший ряд лісу, що позначав темнішу межу маєтку. Він повернувся до чоловіка і вдивлявся в його обличчя при хорошому освітленні, відчуваючи щирість пропозиції купця . Зрештою, Смерть, здавалося, заявила про свої права, сама повністю навощена і дозріла в сповненому тривогою погляді чоловіка. Блазі знав знаки та мітку — безпомилкова аура долі, смертності та цілісної невідомості зовні проклинала присутність чоловіка, немов затяжне чорне сяйво.

Кардинал жестом запросив його вперед, коли той повернувся до старого дерева. «Пересунь свій візок до лісу». Він схопив лопату та попрямував до заднього входу в замок, гукаючи: «Залишайтеся там, поки я не повернуся з відповіддю». Візник погодився, розсуваючи море бур'янів, обережно керуючи своїм возом через поле високих коричневих очеретів , що хрумтіли під його колесами.

Блазі увійшов до шато, зайшов до каміна та кухні; він поставив лопату в кутку, перш ніж зачинити двері. Він встав і потер піт, що стікав по потилиці, ігноруючи постійний сморід блювоти та жовчі, що охоплював його.

Він розмірковував, що робити зі своїм новим гостем на смертному одрі — тим , хто мав достатньо вантажу, щоб забезпечити його достатніми запасами на наступні зимові місяці. Блазі знав , що через чуму, яка зараз пожирала сусіднє місто Реймс, чоловік перевозив на своєму возі, можливо, більше провізії, ніж було в усіх крамницях міста . Однак, навіть з пильною увагою до розуму; і з усім, що обіцяв купець

винна бочка стояла в його пам'яті насамперед як спокусливий еліксир, який Блазі вважав основним інгредієнтом його тимчасового існування, якщо він хотів заглушити мучні спогади про Майкл та Алса. Вина було достатньо, щоб заспокоїти його провину — заспокоїти його совість, хай навіть на короткий час, більше ніж їжі чи самого життя.

Він застогнав, копаючи ногами розкидане сміття, наближаючись до забрудненого вікна. Він махнув рукою крізь рій синіх і зелених мух, зазирнув крізь брудне скло і подивився на вкрите стеблами поле, щоб побачити верхівку вантажу купця, що тепер стояла біля задньої лінії лісу. Постаць ворухнулася, і Блазі помітив чоловіка, який тепер стояв високо у своєму возі та озирався навколо, мабуть, оглядаючи зарослі землі. Блазі посміхнувся, перш ніж звернутися до купця пошепки та високочолом тоном: «О, вмираюча людина; невже ти не відчуваєш її всемогутності?» «У кожному твоєму подиху? Це всюди — зараза зростаючого гниття в кожному нашому русі. Смерть безсмертна — суть життя, яка переживе нас усіх». Він засміявся, як п'яниця, і відійшов від вікна.

Блазі дивився на захаращену підлогу, поки його посмішка зникла під поступово затверділим обличчям. Його брови опустилися, щелепа стиснулася, єдине здорове око пропало дірку крізь кам'яні плити. Тільки тоді він усвідомив прогіркий запах, що пронизував простір навколо нього. І тільки тоді він визнав мальовничу експозицію та натюрморт, що розташовувалися в центрі кімнати — великий грубо обтесаний стіл та його графічний вміст. Стіл виглядав як багаторазовий жертковий вівтар, з купами забрудненої білизни, що розсипалася по його верху та боках. Плями крові та інші тілесні виділення затверділи тканину, утворюючи жорсткі шари неправильної форми. Посеред них лежав покритий кіркою дерев'яний умивальник як свідчення його палких зусиль помитися та змити лихоманку. Мухи гралися на його краю, і Блазі стиснув губи, дивлячись на це грубе видовище.

«Ні!» — вигукнув він, перебираючи сміття. «Ви ніколи...»

Блазі схопився за край столу та рвонув, перекинувши його набік, а миска з гуркотом упала на підлогу. Здійнялися хмари мух, і в кімнаті запанував рівномірний гул. «Ні-коли!»

Він відскочив назад, шалено обшукуючи стіни та стелю кімнати, ніби шукаючи щось конкретне. Блазі широко розкинув руки та закружляв, сміючись і кричачи на всю кімнату: «Подивіться на мене! Я все ще тут! Ви нічого не зробили! Ви не можете мене торкнутися! Ви мене боїтеся! Ви ніколи...»

Блазі відганявся від мух, розмахуючи руками над головою, і збився з рівноваги у смітті. Він вдарився маківкою об підлогу з такою силою, що в нього запаморочилося в голові.

І він лежав нерухомо, як мертвий, спогад про голос Майкла переслідував його: «Я...»

« Я стану ангелом, матиму крила... і літатиму... дуже, дуже швидко... щоб Диявол мене не спіймав!» — простогнав Блазі, розплющив очі та побачив руку біля обличчя, а муху, що сиділа на подряпаному суглобі. Якусь мить він лежав на кам'яній плиті й спостерігав, як комаха тре лапки одна об одну, а її величезні багрянні очі дивилися на нього. Потім вона злетіла й закружляла перед його обличчям, а голос Майкла продовжував лунати в його голові: «Наче... «Ось це, дядьку Франсуа! Як вітер? Бачиш, який я швидкий?» Муха на мить сіла на обличчя Блазі, оглядаючи слід нової сльози, що стікав з кінчика його носа.

Під гулом мух, що лежали на спустошенні колись жаданого та особливого маєтку Блазі, кардинал відступив у найглибші закутки своєї свідомості, в регіон, повністю відірваний від часу та простору — у місце, де похмурість, огида та плутанина могли змішуватися зі спотвореними спогадами та тривожними снами, виявляючи зовні жахливий та неприродно злитий стан хворобливої самовдоволеності, гротескного цинізму та неприродних сумішей абсурдно непоєднаних спогадів та роздумів, що загалом породжені та викувані з якоїсь спокійної чорної калюжі жалюгідного божевілля. Не було жодної різкої звук, схожий на тріск дерева чи розбите скло — навіть натяку на глухий удар, стукіт, розрив чи дзенькіт, які могли б означати розбиття. Не було абсолютно нічого, окрім непорушної тиші; проте в тиші цього смертельно тихого та чистого стану трансцендентності розум Блазі збився з пантелику, хай навіть трохи поступово.

Кардинал повністю змінився, він засміявся та сів прямо на підлозі. Він приправив своє розпатлане волосся назад і оглянув стіни кімнати, його очі були скляними та закотилися, як у п'яниці. Він кивнув, посміхаючись. « Розумію». Він встав і обтрусив бруд з штанин. «Справді », — відповів він, поклавши руки на стегна, продовжуючи звертатися до стін. «Ви забрали їх у мене, бо хотіли закатувати мене найглибшою втратою — і захистити мене від наслідків цієї мирської зарази, коли всі інші піддадуться їй, бо ви хочете зберегти мене живим, щоб я міг подарувати вам довге життя в горі, яким ви б вічно харчувалися». Він роздратовано помахав рукою, зібравшись з думками. « Забирайтеся від мене — о, Смерте та Похмурий Відчай — у мене чекає справжній гість, хоч і ненадовго». Він

поправив одяг, причепурився, як будь-який чортів і належний сановник, що очікує аудієнції, і вийшов із замку з ледь помітною посмішкою, високим чолом і піднятим підборіддям.

Блазі пройшов крізь високі бур'яни й зупинився посеред них, гукнувши купця й жестом запрошуючи його підійти. «Підійдіть зі своїм возом до заднього входу замку! Господар приймає вашу пропозицію — вино та провізію в обмін на кімнату, харчування та належне поховання!»

Купець похитав головою. «Краще мені залишитися тут, щоб господар не накликав мор на свій дім!» Блазі спостерігав, як він зліз з воза та зник у полі очерету, лише його голос позначав напрямок його перебування, коли він продовжив: «Якщо господар бажає, я можу залишитися під цими деревами, поки його солдати розвантажують віз!»

«Він цього не бажає», — вигукнув Блазі, вітально махаючи йому рукою, і додав: «Ні зтяжний переслідувач, ні нехайна Рука Смерті не мають для нього першочергового значення». господар дому, Accueillir, Monsieur Labatut!»

Окрім шипіння цвіркунів, на полі запанувала ненадовго тиша, перш ніж купець запитав Блазі: «Він теж помирає?»

«Його немає. А тепер приїжджай сам і візок, і тільки тоді він виконає твоє прохання». Кризь бур'яни Блазі побачив, як чоловік заліз у візок і попрямував до нього. «Чи є у господаря священник у його домі?»

«Він так, на деякий час, і він подбає про ваші потреби». Блазі жестом вказав йому на замок, коли той повернувся до заднього входу.

«Ви той священник?»

Блазі гукнув через плече, не сбавляючи кроку. — Як ви, мабуть, здогадалися, я ранку. Здається, освячення, відпущення гріхів та останні обряди — це моя головна турбота останнім часом. Ходімо! У мене порожня кімната, і я прагну вина.

Купець припаркував свій візок біля входу, і двоє чоловіків почали розвантажувати, складаючи його вміст у кухонній зоні маєтку. Коли вони перенесли майже всі продукти до будинку, купець зняв з плеча мішок зерна, поклав його всередину та на подібний мішок, який також склав Блазі. Купець пихкав і важко зітхав, спираючись на перекинутий стіл: «Я не зрозумів, що розвантаження мого власного воза було частиною обміну». Він оглянув внутрішні входи, що вели вглиб будинку та нагору. Він зітхнув, витер піт з чола і запитав Блазі: «Де люди господаря? Це абсурд; вони сплять? Я помираю, переміщуючи ці продукти, щоб вони не загинули». Він похитав головою і здригнувся. «А що тут відбувається? Сморід... відходи... як господар дозволяє...» Купець оглянув вкриту мухами, забруднену білизну та повернувся до Блазі, вивчаючи його. «Смерть була тут. Ти єдиний, хто вижив у замку, так?»

Блазі підійшов до нього, сперся на стіл і похитав головою. Він пильно подивився на купця та посміхнувся. «Смерть покинула це місце. І, по правді кажучи, тут немає солдатів; однак господар тут».

«Я не чую ні кашлю, ні чхання — жодних ознак життя, окрім цих надокучливих мух», — спростував він,

стиснувши губи та махнувши рукою перед собою, він сказав: «Ви той господар?» Блазі засміявся. «Як і я, я можу лише дивуватися, наскільки я помітний та примарний». Він оглянув кімнату з показним виразом серйозної підозри, шепочучи купцю: «Хазяїн слухає нас і зараз».

Чоловік примружив очі, перш ніж оглянути кімнату та заговорити достатньо голосно, щоб його голос було чути: «У свої роки я відкрито ходив у товаристві королів та їхніх васали». Він сперся руками на стегна та звернувся до стін: «Я Жан-Батист Лабату, головний брокер східного імпорту». Не почувши відповіді на своє представлення, він пошепки запитав Блазі: «Якщо головний магістр такий видатний, як ви кажете, то в нього може бути ім'я, під яким я знаю?» Він нахилився ближче. «Його титул?» Блазі поплескав чоловіка по плечу. «О, його всі знають. І незабаром ви матимете з ним аудієнцію. Як і вся його компанія, я підозрюю, що він чекає вашої з нетерпінням. А тепер вино, добре?» Він підштовхнув чоловіка до руху, і вони вийшли з шато.

Кардинал обійшов візок і оглянув ледь помітний знак розрізнення на бочці вина, коли до нього підійшов купець. «Чому навіть його титул має бути таким таємним, що ви навіть не можете мені його пошепки сказати?»

Блазі знизав плечима. «Це не секрет. Майстер відгукується на багато імен, але його справжнє ім'я...»

Смерть. — Він знову звернув увагу на бочку, додавши: — Досить поширене, але водночас благородне ім'я ... як ти думаєш?

Купець зблід і відступив назад. «Гадаю, священник дуже несмачно підбирає слова, враховуючи мій стан».

«Я не хочу до вас зла», – відповів Блазі, вказуючи на дві могили під деревом. «Так само, як я не хочу до них ніякої неповаги. Я бачу лише те, чого не можу не бачити. Справді, я б не хотів нічого бачити під цим деревом; проте я бачу могили. Я б нічого не хотів більше, ніж дізнатися, що мої брати хоробро полегли у Віфанії, а не під Кресі, а потім дізнатися, що вони воскресли з мертвих; проте я бачу їхні обличчя лише у снах. Я б не хотів бачити нічого, що подорожує дорогами Реймса; проте місто зайняте смертю – і ви, включно, і тепер я маю поховати ще одного».

І я хотів би дати відпочити своїм втомленим ногам і випити трохи вина; проте ось ми тут, у палючу денну спеку, з винною бочкою все ще у возі, і приймаємо господаря, якого я так відчайдушно ненавиджу: Смерть, — Блазі пихнув і заліз у візок.

Лабатут пішов за ним, запитуючи: «Твої брати під деревом?»

«Ні. Смерть під деревом — вона всюди. Господар забрав навіть мене — я теж мертвий». Блазі простогнав, обережно нахилиючи бочку набік і наказуючи...

купець про те, щоб обережно пересунути бочку; «Тепер нам слід бути обережними з нею, щоб вона не втекла від нас». Раптом кінь смикнувся, зрушивши віз і змусивши купця впасти на бочку. Контейнер покотився до задньої частини воза, коли Блазі переліз через нього, не даючи йому впасти на землю. Він тримав бочку на місці, поки вино не осіло. «Обережно, я ж казав! Ти ступаєш, як корова!» Він пильно подивився в жалюгідне обличчя купця, перш ніж покласти голову на бочку. Потім глибоко вдихнув. «Можливо, я на мить втратив голову. Пробач мені, Жан-Батисте. Це лише занепокоєння; те, що це вино особливе, як ви згадали».

Купець витер піт з очей і поповз до задньої частини воза, кажучи: «Це найкраще вино в усій Франції». Він зупинився біля Блазі, натягнув посмішку і прошепотів: «І я також бачив дещо — що померлий священник страждає від жажливої спраги свого особливого вина. Чи не могли б ми зробити йому послугу?»

Блазі кивнув.

Двоє чоловіків працювали з бочкою, підклавши до візка пару дощок для причалу, щоб розвантажити її.

Лабатут поправив нахил однієї з дощок і стримав кашель. «Ти знаєш, що мене охопила чума, але не тримаєшся від мене на відстані. Здається, Господь благословив тебе, так?»

Блазі завмер. Він почухав бороду та замислився, коротко оглянувши палець, перш ніж кивнути. «Схоже, що так. І, як я бачив лише мить тому, крихітний янголятко «...спустився на мою руку і все розповів». Він сперся на задню частину воза, колупаючись у подряпинах на кісточці пальця. «Тоді мені стало зрозуміло, що на складні питання не мають складних відповідей, а прості. Вони здаються складними лише тому, що вони... не є частиною того, чого ми очікуємо у відповіді. Таким чином, наші очікування часто диктують, що ми сприйmemo як достовірні відповіді на наші запитання. Ви мене розумієте?»

«Е-е, ні, не знаю», — зізнався купець. «Я просто поставив просте запитання. Чому ти не вмираєш, як усі навколо тебе?»

Блазі відійшов від воза та засміявся, простягнувши руки в знак презентації.

«Бачиш? Навіть ти не можеш побачити відповідь на своє запитання, бо не можеш бачити минулого» те, що ви очікуєте побачити».

Лабатут насупився. «Я бачу, що або ти практикуєшся говорити колами, або не хочеш мені відповідати, або з тобою щось не так».

«А!» — вигукнув Блазі, тицьнувши пальцем у повітря. — «Ви самі відповіли на своє запитання, хоча й відмовляєтеся прийняти його за відповідь».

Купець пихнув і прихилився до воза. «Де ж тоді правда? Те, що ти відмовляєшся мені відповідати?»

«Ні, остання частина — це правда — що зі мною щось не так». Блазі стиснув губи та здригнувся, перш ніж продовжити. «Коли ти запитав мене, чому я не помираю, як усі інші, ти очікував, що я можу померти. Чи бачиш ти, що не можеш бачити далі того, що я живий? Як я вже казав тобі, я не помираю, бо вже мертвий». Він засміявся. «The» мертві не можуть померти — немає другої смерті».

Лабатут підвівся з воза. «Ти не жартуєш. Ти справді віриш у те, що кажеш, так?»

«Бачиш? Зрештою, відповідь була нескладною — просто відрізнялася від тієї, на яку ти очікував». Блазі кивнув, підморгуючи.

Купець відпустив Блазі та витер блиск поту на своєму стурбованому чолі: «День короткий. Я слабшаю, а тобі явно потрібно випити. Нам треба перевезти бочку вина та влаштувати належне поховання. Ходімо?»

Двоє чоловіків ретельно перенесли бочку на кухню та поставили її вертикально в найглибшому кутку кімнати. Купець схилився над нею, важко задихаючись. Блазі прихилився до стіни й перевів подих. «Де ж палацові зброєносці, коли вони вам потрібні?»

Купець глянув на нього. «Які зброєносці?»

Блазі похитав головою й потер плече. «Сквайри чи ні, ми його перемістили — нам воно потрібне». «Ми? Тобі це потрібно».

Блазі відійшов від стіни, нахилився, підняв штанину і почав витягувати скалку з винної бочки, яка, як він відчував, лежала біля його коліна. Він колупав рану, кажучи: «Ні, друже мій; найболючіша частина смерті — це її остання година, і ти благодатимеш про це вино, коли цей час настане».

Купець скривився й випростався, розглядаючи оголену ногу з товстою, потрісканою та сильно знебарвленою шкірою.

Блазі вирвав скалку з коліна, облизав великий палець і витер цівку крові.

Він підвівся і помітив вираз огиди на обличчі купця. «Це була лише скалка — я житиму», — посміхнувся Блазі.

«Справді, ти зробиш це», — відповів купець. «Більше, ніж більшість».

Посмішка Блазі зникла. «Що ви маєте на увазі?»

«Я маю на увазі, що тобі, здається, або пощастило, або прокляття пережити нас усіх». купець показав на свою ногу. «Ви показуєте мені опіки, які вбили б будь-кого іншого».

І ось ти тут, зі мною... з моровицею поруч ... і тебе більше турбує скалка, ніж смерть. — Купець кивнув, підозра наростала на його обличчі. — Здається, ти щось більше, ніж просто смертність.

Хто ти?

Блазі посміхнувся та підняв брови, вдаючи таємничість. «Можливо, мене благословив ангел?» — заспокоїв він купця, поплескавши його по плечу, перш ніж

супроводжуючи його сходами. «Тільки Господь знає, що найкраще для всіх нас. А тепер я вас влаштую. Вам буде зручно. На відміну від стану того, що внизу, — Спальня нагорі охайна та чиста. — Він засміявся. — Загалом, це місце може нагадувало б рай і пекло, все в одному будинку. — Купець спробував зупинитися на сходах і подивитися на нього, але Блазі проштовхнувся нагору. — Не хвилюйся. Як і домовилися, я подбаю про тебе — і простежу, щоб твоє поховання було таким же гідним, як і поховання будь-якої гідної Божої людини. А зараз ти повинен відпочити. А ми побалуємо себе добрим вином і товариством цього вечора.

Минав час, поки Блазі влаштовувався у свого вмираючого гостя, гостинно приймаючи його у спальні Альсе нагорі. Тож купець спав, поки паркував візок біля стайні та доглядав за своїм щойно придбаним конем. Він годував і поїв тварину, зрештою запроторивши її в останнє стійло, де колись тримався неприручений чорний кінь, який утік. Минуло кілька годин, і під світлом ліхтаря та зірок він повернувся до замку. Він запалив олійні лампи, стукнув у бочку та розбудив свого відпочилого гостя двома келихами та достатньою кількістю вина в дерев'яній мисці, щоб навіть пару коней ввести в стан сп'яніння.

Блазі поставив умивальник і келихи для вина на тумбочку біля ліжка. «Ти проспав більшу частину дня. Як почувашся?»

Чоловік обережно сів на край ліжка. «Ніби його розтоптали

«Сам диявол», — простогнав він. Краплі поту стікали по його обличчю. «Мені наснилося, що ми...» копав собі могилу. Однак ми втратили землю. Я шукав свою землю. Боже мій. — Блазі спостерігав, як він оглядає кімнату, ніби все ще шукав її. Потім він помітив умивальник і келихи. — Ти розлив вино?

«Так. Ходімо?» — Блазі влаштував гостю розмову, діставши обидва порожні келихи та простягнувши один своєму гостю.

«Можливо, за мить», — чоловік потер горло й важко ковтнув, його обличчя скривилося, ніби від болю. Блазі повернув обидва келихи біля умивальника й підійшов до вікна. Він схрестив руки за спиною й подивився на дорогу. Кілька далеких смолоскипів рухалися в шеренгу, повільно дрейфуючи в темряві, можливо, колона лінєвих вогняних привидів, що свідчили про триваючий масовий вихід з Реймса.

«Ви сказали, що вас звали Лабатут?» — запитав Блазі.

Чоловік кашлянув і прочистив горло. «Жан Лабатут».

— Здається, я це пригадую. — Блазі обернувся і втупився в чоботи купця. — Ви сказали, що родом з Марселя?

«Марсель, так».

«Скажіть мені, як ви роздобули це вино?» — запитав Блазі, кивнувши в бік умивальника.

«

Ну, я родом з Авіньйона, але родом з Марселя. Я покинув Марсель, коли вперше прийшла чума.

«Ага!» — клацнув пальцями Блазі. — «Ви той самий Жан-Батист Лабату; авіньйонський купець, чия крамниця знаходилася навпроти ковалі... унизу на провулку, що веде до кладовища Курії, так?»

«Я... Так. Як...»

Посміхаючись, Блазі підійшов ближче до лжка, потираючи бороду, можливо, ніби розгадуючи таємницю. «А ваш вірний флот кур'єрів-возів регулярно здійснював рейси до порту Марселя, де таємно обмінював бочки вина з генуезькими торговими суднами в обмін на імпорт з Каффи, що прямує до Генуї».

«Ми вже зустрічалися раніше?» — спитав купець.

«Але зауважте, не просто якесь там вино». Блазі проігнорував його запитання та похитав вказівним пальцем.

«Небесне бродіння з найкращих фруктів — ці бочки походять безпосередньо з Великого льоху скромної обителі Його Святості : Папського палацу в Авіньйоні». Блазі засміявся.

«Звідки ти це знаєш?» — купець заворушився на лжку, зовні виражаючи зростаюче занепокоєння.

Однак, кардинал продовжив свою промову, підкреслюючи її суть. «Цікаво, як сталося, що генуезці ніколи не помічали численних розбіжностей, коли порівнювали кораблі...» записи про те, що вони вивантажили. І я також дивуюся, як палацові писарі-інвентаризатори не помітили стільки зниклих винних бочок. — Блазі задоволено посміхнувся. — Щоб, звісно, ні частина товарів кораблів, ні частина папських бочок спочатку не опинилися в інвентарі.

«Ти не священик. Хто ти?» — Купець пильно подивився на нього.

«Я насправді кардинал».

«А я — літаючий кінь», — виплюнув чоловік.

Блазі засміявся. «Я помітив позначку на бочці, перш ніж ми її перенесли, — ту саму, яку я завжди вирізав на стінках винних бочок і відкладав для ваших кур'єрів. Я позначав лише найкращі бочки сезону». Він кивнув. «Схоже, ми були перевіреними партнерами певний час. Це був вигідний обмін для нас обох, чи не так? Можливо, це благословення, що ми нарешті зустрілися віч-на-віч після стількох років, однак, це прикро за таких важких умов».

«Ваша Еміненції? Кардинал Жан-Франсуа Блазі?» — недовірливо запитав чоловік.

Блазі підняв руки долонями назовні. «Це я — ваш вірний і колишній постачальник вина, знову до ваших послуг».

Купець засміявся. «Ну, тоді, схоже, ви знаєте частину мого зізнання...»

— ще до того, як я це розповім. — Він похитав головою. — І я часто розмірковував, що цей кардинал робить з імпортом, який я йому обмінював.

Блазі витягнув з сусідньої вази паперову квітку на довгому стеблі та відповів йому, високо піднявши брову: «Як ви, можливо, знаєте, Колегія кардиналів — це організація з різними душами. Час від часу потрібно заручатися відданою підтримкою інших — подарунками тощо. Будучи... «Пане купець, я гадаю, ви розумієте, що я маю на увазі», — Блазі покрутив квітку, посміхнувся, і підморгнула йому.

Купець засміявся. «Ти нічим не кращий за мене, якщо врахувати твою участь у цьому».

«І я ніколи цього не стверджував. Однак ті дні минули, а наші справи давно поховані без жодних записів. І навіть сьогодні ні славетний Святий Престол, ні владна генуезька знать не помічають нічого неврахованого — обидва звикли до надлишку» — — Кардинал слабо посміхнувся, розглядаючи пальцями паперові пелюстки квітки. — Така вже апатична сліпота на місцях усіх великих властей, чи не так?

Блазі понюхав пошарпану квітку та здув пил з її пелюсток. «Однак, схоже, нас обох спіткало подібне нещастя. Ти вже не той багатий купець, якого я знайшов; а я вже не той розумний кардинал, якого ти пам'ятав». Він кинув квітку на підлогу та схрестив руки за спиною. Він погойдався на п'ятах. «О, але тобі може бути трохи цікаво, що один із твоїх контрабандних генуезьких імпортних речей тепер стоїть у палаці Його Величності — досить дивний триніжок для варіння яєць. У ньому було дві олійні лампи, на яких були намальовані сині дракони».

«Я пам'ятаю такий пристрій — Яйцеподібне Вікно, яке згодом охрестив Сам Його Величність, — три штуки під час моєї останньої поїздки до Марселя. Мій кур'єр зібрав їх, бо вони мали виняткову цінність — єдина причина, чому він приймав їх в обмін. Купець склав подушки до узголів'я ліжка та випростався. — Отже, це був подарунок королю?»

Блазі підійшов до бічного столика.

«Не зовсім, радше частина обміну».

«За що?»

Блазі засміявся. «Ну, якщо вам так цікаво: щоб забезпечити армію».

«Військо?» — Чоловік кинув на нього критичний погляд. — «А я — рудий кінь, палаюче сяючий. Але розкажи все».

«Якби я розповів вам усе, ви б мені точно не повірили». Блазі занурив обидва келихи в умивальник. «Можливо, тепер ми могли б випити вина?» Він гостинно прийняв купця, який взяв чашу та сказав: «Так, можливо, прожене лихоманку, а якщо дозволить Господь, то навіть саму смерть». Він підняв тост за Блазі та випив половину чаші.

«Арх!» — прогарчав купець, і вино стікало йому по бороді. Блазі пахло власним келихом і ковтнув з нього. «Гірке», — поскаржився Блазі, прицмокуючи губами. «Як довго вино стояло відкритим під денною спекою?»

«З того часу, Авін'йон. Почувши звістку про прибуття мору до Авін'йону, я поспішив — Завантажити віз. Я забув накрити бочку. — Чоловік витер губи рукавом. «Сонце його вбило», — підсумував Блазі.

Купець допив залишки свого келиха, нахилився до столу та знову наповнив свою чашку. «Ну, вмираючи не п'ють, щоб насолоджуватися», — заявив він, відкидаючись на подушки та знову піднімаючи тост за кардинала.

Блазі підняв келих, ковтаючи залишки вина з напруженим обличчям. «Мертві також », — простогнав він. Він також занурив келих у умивальник, щоб знову наповнити.

«Ти ж не збираєшся помирати, чи не так?» — спитав його купець, посміхаючись. Він підвів погляд і побачив досить суворої погляд — вираз цілком щирий.

Його посмішка розтанула, і в ту мить, можливо, Лабатут побачив зерно божевілля, посіяне в жерцеві, який тепер стояв над ним. Купець відвів погляд і подивився на чорне вікно. Потім він пробурмотів, піднявши брову: «Ну, я, звичайно, сподіваюся зрештою помирати так само, як і ти; зізнаюся». Він підняв тост у напрямку жерця і випив ще одну чашку. Потім він занурив свій келих назад у винну чашу. Він застогнав. «Мій стан погіршується». Він витер піт і міцно загорнувся в подушки, тримаючи келих обома руками та посміхаючись, можливо, як нетерпляча дитина, яка чекає на казку на ніч. «Отже, розкажи мені про цю армію, яку ти завоював, і те, у що я б не повірив. О, і про свої рани на нозі, будь ласка».

Блазі повернувся і пройшовся кімнатою, пройшовши повз узніжжя ліжка та ступивши на паперову квітку. Однак його погляд вдивлявся крізь підлогу в його минуле. «Ну, я так розумію...» Тепер це не має значення. «Це не така вже й священна таємниця, щоб мертвий не міг зізнатися вмираючому ». Він пройшовся ще трохи туди-сюди, заглибившись у роздуми.

Купець наполягав: «Ну, тоді давайте! Аби цей вмираючий купець не знайшов себе мертвим ще до того, як мертвий кардинал зізнається!» Блазі обернувся. Вони перезирнулися й засміялися.

«Добре», — сказав Блазі, — «Все почалося в Авін'йоні — у Шато-Руж, де я побачив неймовірне видовище». Блазі ходив по кімнаті з келихом у руці, пильно стежачи за купцем, який розповідав про свою інтимну розмову з привидами померлого брата — про своє небажання вбивати товариша-кардинала заради...

втягти неймовірні таємниці зі Святого Престолу — про його хитрий обман, щоб викрасти суворо захищені сторінки, що описували роботу дверей до самого Пекла — про його майстерність

організацію змови проти нічого не підозрюючого Папи, яка принесла йому утримання королівської армії — про його безпрецедентну облогу укріпленого абатства з незначними втратами життя — про його демонів-визволителів, які мали знищити всі армії Англії, — і про остаточний розпад його планів через необачність зухвалого та гідного осуду капітана.

Час від часу купець намагався заговорити, проте Блазі привертав його увагу тим самим вогненним спалахом невпинних промов, як і коли він був неперевершеним оратором, що часто домінував у залі Колегії кардиналів. І весь цей час Блазі наповнював обом їхні келихи, поки вони не випили все вино в умивальнику.

Лабатут обміркував причину свого загострення та знайшов винуватця. Хоч крихітний він здався, проте очевидний для нього, новий і неприродний мерехтіння виривався з погляду кардинала — своєрідне сяйво, якого він спочатку не помітив. Здавалося, що Блазі спостерігав за ним з двох різних боків: здорове око зазірало йому через плече, а хворе — прямо в душу. Він відчував, що біле око дивиться всередину нього і скрізь одночасно.

Блазі ненадовго вийшов з кімнати з порожньою мискою, але повернувся з вишуканим триногим глечиком, повним до країв вина. Щойно він поставив його на край столика, купець поспішно відійшов і обережно відхилився від нього. Блазі вдавав, що не помітив, оскільки був особливо захоплений завданням наповнити та оглянути чашу хворого, і з такою обережністю, що, можливо, натякало на те, що вино було точно відміряною дозою ліків. «Трохи більше цього має зменшити ті тепер більш явні прояви вашої недуги», — заявив Блазі з упевненістю досвідченого лікаря. Він простягнув повну чашу з улесливою посмішкою своєму, здавалося б, прикованому до ліжка пацієнту. Однак купець лише дивився на нього. «Візьми чашу», — наполягав Блазі, — «Пий з неї. Втопіль свою біду». Проте очі купця бігали по кімнаті, ніби шукаючи швидкого порятунку. У тьмяному сяйві канделябра Блазі побачив, як краплі поту стікали по чолу чоловіка. «У тебе через хворобу піднялася температура».

Візьми себе в руки та послухайся мого слова. Я наполягаю, щоб ти пив, поки в тобі ще вистачить сил на повну чашку. — Блазі ще більше нахилився над ліжком. — Бери! — гавкнув він, відмовляючись звертати увагу на коло сечі, що розбухало на колінах його гостя.

Вино бризнуло, коли купець вибив келих з його руки. «Тримайся на відстані — я більше не п'ю з такими, як ти!»

«Як бажаєте», — спокійно відповів Блазі, випроставшись і витираючи бризки вина з одягу. Він відвернувся і зосередився на наповненні власної чашки.

«На жаль, я мушу продовжувати пити з такими, як я; і досить скоро зростаючий біль вашого погіршення стану благодатиме вас зробити те саме». З повним

Випивши чашку, Блазі повернувся на своє самопроголошене місце і став біля вікна, даючи чоловікові достатньо місця, щоб заспокоїтися. Блазі потягував свою чашку, проводячи час у зовні зухвалих розмовах, переліку незвичних самоаналізів та зловісних пророцтв, не личить навіть найменш відданим людям у вищому становищі, особливо кардиналу коледжу.

Блазі продовжив лише бурмотінням, притиснувшись обличчям до віконного скла, вдаючи, що гостро бачить крізь чорнило ночі та вивчає безперервний потік заражених чумою перехожих: «Подивіться на них, вони всі йдуть, як колона трупів. Вони вже мертві — всі . Подивіться, як вони борються у своєму безнадійному стані; керовані лише приємними спогадами та тривалими мріями». Він глибоко зітхнув, насолоджуючись своїми спогадами, перш ніж запропонувати досить незвичайний зв'язок у поєднанні з передбаченням та ретроспективою: «На світанку ми виявимо ще більше з них, які мріють на узбіччі дороги; із задоволеними посмішками, оголеними, та мухами, що граються в їхніх очах. Якби вони тільки знали правду про себе, то перестали б удавати, що живі, і завмерли б. Подивіться їх, що йдуть, вдаючи, що живуть. Тільки у смерті вони зрозуміють усе своє становище; що вони були дурнями, намагаючись вижити у світі, де Смерть вплетена в саму тканину його задуму. Зрештою, ніщо земного значення не залишиться священним. І яке більше благо може пережити надії та мрії, якщо все втрачено, як мухи?

«Я не вірю, що ви священик», — пробурмотів купець. «Хто ви?»

«Хто я?» — Блазі засміявся. «Якщо я розповім тобі, як це сталося, тоді ти дізнаєшся, хто я . Все почалося досить просто». Після паузи мовчання він прокашлявся і заговорив: «Коли я був ще хлопчиком, я побачив жваву шеренгу мурах, що піднімалася по схилу великого дерева, хоча його вищі гілки палали від нещодавнього удару блискавки. Коли колона піднімалася по дереву, мурахи згоріли та впали на землю. Я змахнув їх з кори, але ще більше пішло тим самим шляхом. Я плюнув їм на шлях, але вони кружляли навколо слини та продовжували свій хід угору. Я навіть розтрощив деяких з них, сподіваючись, що інші миттєво відчують небезпеку та розвернуться, проте вони все одно повзали навколо мертвих і продовжували свій шлях у вогонь». Блазі похитав головою та засміявся. «У моїй хлоп'ячій і досить дурній місії рятувати цих мурах від полум'я , гілка, що впала, зламала мені ногу і мало не забрала життя. Цей момент зрушив найкращих мене, в саму глибину моєї душі, навіть змінити хід моєї долі — від майбутнього лицаря до мене, єпископа». Він клацнув пальцями. «Від мурах-пригод до кардинала коледжу, тепер ви знаєте мене таким, яким я є». Блазі відвернувся від вікна і подивився на купця, готуючись представитися з розпростертими обіймами — з жестом скромної пишноти. Натомість, у п'яному заціпенінні, він спіткнувся об бічний столик,

відкинувши вазу на підлогу. Він упустив келих і впав назад, тріснувши шибку, перш ніж спертися на підвіконня. Його погляд був прикутий до ніг, де серед пошарпаних паперових квітів лежали розкидані уламки розбитої вази.

«Мурахи вмирають... хм... мухи граються... хм». Купець глузував і стогнав, сидючи на краю ліжка та натягуючи чоботи.

«Тобі не потрібне взуття», — сказав Блазі, хитаючись, наближаючись до нього. «Тобі треба відпочити. Що ти робиш?»

«Тримайся собі!» — купець тицьнув у нього вказівним пальцем і гаркнув: «Тримай дистанцію!»

Блазі завмер на півкроці. «Чому ти маєш переодягатися?»

Чоловік поправив свій одяг. З-під пасом спитнілого та скуйовдженого волосся він виривався звинувачуючий погляд, прикутий до Блазі, прогарчав: «Щоб виправити те, що не так. Я маю попрощатися з цим гріховним маєтком — і з цим самопроголошеним, богохульним духом, який поклоняється собі як шановному та видатному кардиналу Блазі!»

Блазі подивився на пишно розписаний порцеляновий глечик, з блискучою поверхнею крихтих блакитних квітів та щедрим запасом недоторканого вина. Він запитав: «І що вийде з нашої угоди?»

Чоловік здригнувся від болю, що його стан погіршувався. Він відкинув волосся назад і подивився прямо на кардинала. «Це твоє — мій товар; мій віз; мій кінь — усе. Мені потрібен тільки я сам, куди я маю йти».

Блазі тепер побачив у чоловікові незнайомця — зовсім іншу людину, ніж той купець, з яким він нещодавно познайомився. Чоловік здавався побитим і опухлим, ніби його неодноразово били; а під точними кутами світла свічок його помітно дивні риси обличчя блищали рівним блиском поту. Його голова здавалася мавпячою, з гротескно запалим обличчям.

«Подивися на себе!» — вигукнув Блазі з ноткою огиди. — «Ти помреш, як тільки заговориш!»

Іншого місця притулку немає. Відпочинь!

Купець кивнув і похитуючись рушив до дверей. «Будьте певні, я це зроблю — з миром і без компанії Зла». Він вийшов з кімнати, обережно спускаючись відкритими сходами, спираючись на каміння стіни, щоб підтримувати ступню.

Блазі тягнувся за ним, наполягаючи, щоб чоловік пішов спати. Однак купець ігнорував благання Блазі та продовжував, лише насміхаючись з нього з кожним кроком униз:

«Господар мого дому — Смерть! Я живий, але я мертвий! Я змовився проти Його Святості та Церкви! Я вбивця кардиналів, абатів та ченців! Я відчиняю самі ворота Пекла! Ходімо пограємося з мухами в їхніх очах!»

«Я нічого такого не казав!» — відповів Блазі. Він притиснув підборіддя до грудей і пошукав у своїй затьмареній пам'яті, перш ніж недовірливо запитати: «Чи казав я таке?» Він зупинився на сходах і повісив поруч повний келих, незграбно забризкавши одяг вином. «Що ми "...може гратися з мухами?" Він прихилив важку голову до стіни та пирхнув, хихикаючи. «Можливо, вино приглушило мою чутливість. Будь ласка, вибачте мені; мені варто бути обережним». Потім він кинувся за купцем, який невпинно йшов далі, і схопив його за руку. «Ні! Я більше нічого не скажу. Ходімо; ви мусите повернутися до кімнати!»

Купець вирвався з-під руки Блазі, що його підтримувала, зійшов зі сходів і пройшов крізь кухню, перш ніж спертися на кам'яний камін. Він пошукав, де б він не був, і знайшов свої речі, складені високо в купу та займаючи більшу частину кімнати. Через дорогу на його винній бочці стояла палаюча олійна лампа, і її мерехтливе полум'я зробило захаращений простір моторошним. Він дивився на плаваючі тіні на підлозі, непрямо дорікаючи Блазі: «І твої ноги тепер зцілені, тоді як більшість чоловіків помирили б від...» такі травми. Як же це можливо, бо ж... ах, так... бо небо бажає тобі добра!

Чоловік спіткнувся на підлогу та поспішно проповз крізь тіні — крізь численні повороти та вигини, у лабиринті власноруч збудованих виробів. Темрява поглинула його, залишивши лише голос, який гукав: «Сен-Дені, прикрий мені дорогу! Прикрий мене!»

Блазі гукнув у напрямку голосу купця: «Від кого чи від чого він має тебе прикривати? Зберися! Чума тебе тяжко захворіла». Блазі похитнувся за ним. Його, розхлюпуючи вино. «Повернися, кажу!» Тіні купи звалилися одна на одну в кресендо контрастних тонів, каструлі та сковорідки забрязкали, а скло та порцеляна розбилися об кам'яні плити. «Я бачу тебе! Візьми себе в руки!»

Ти збожеволів!

Чоловік вискочив з темного кутка та розвернувся з лопатою, її лезо пролетіло лише за кілька градусів від обличчя Блазі. Тьмяний блиск леза переконав Блазі підняти руку.

руки... і свій келих. Купець тицьнув інструментом в обличчя жерцю, демонструючи рішучість.

«Може, мені викопати тобі могилу сьогодні ввечері?»

«Не потрібно», — відповів Блазі, поступаючи. «Може, мені приготувати твій, як ти бажав?»

«Не треба! Відійди від мене», — плюнув купець.

Блазі кліпнув очима і відступив на кілька кроків, перш ніж витерти слину купця з-під ніг. Його погляд. «Як бажаєте, монсеньйоре Лабатут. Я не маю на вас жодної злої волі».

«Ти у змові з дияволом, під виглядом жерця», — прогарчав купець, тицьнувши лезом у Блазі та відштовхуючи його ще далі назад, крізь розкидані купи

безлад на підлозі.

Блазі незграбно спіткнувся об уламки, але все ж таки зумів не розлити келих. Купець поспішно втік за риг, високими кроками переступаючи крізь уламки, одночасно пробираючись до задніх дверей замку, скаржачись. «Залиште собі все — кожну розливу спецію, кожну розбиту ложку і кожну гірку краплю вина! Тільки цей мізерний інструмент мій», — прогарчав він, високо трясучи лопатою. У його короткому зворотному погляді білки його шалених очей могли б засвітити навіть світло ліхтаря. «О, справді!» — погодився Блазі з розлюченим купцем. — «Він твій, як кажеш! Бери ».

Чоловік обернувся і завмер на місці. Вони вдвох дивилися одне на одного достатньо довго, щоб оцінити монотонний гул цвіркунів літнього вечора, задушливу спеку та сморід, що стояв у будинку.

Блазі глибоко вдихнув і порушив мовчання: «То що ти збираєшся робити з лопатою?» Він ковтнув вина, обмінюючись поглядами то на лезо інструменту, то на... рижучий погляд чоловіка, спричиненого хворобою, безумством.

Купець нарешті тривожно хихикнув. «Ні, монсеньйоре, ви не людина Божа. Собака, що тоне, знайде більше обіцянок на небесах, ніж людина в могилі, яку ви йому приготуєте! Я бачу у вас найгіршого з дияволів, що приховує свій роздвоєний язик під маскою благочестя, залишаючись назавжди нестримно плетучи своє зло». «Я той, про кого кажу», — заявив Блазі. «Я той самий кардинал, який допомагав вам у ваших попередніх справах». Він вказав на дерев'яну бочку. «Ця сама бочка була з Великого льоуху «Папський палац, єдиним наглядцем якого я був». Потім він схилив келих до купця, ніби піднімаючи за нього тост. «Навіть гіркий, я впізнаю цей виноград за смаком; це незвичайний сорт. Більше того, я знаю себе як людину Божу та Франції; яким би зловісним я не здавався для хворих на чуму чи... потопаючих собак, як ви так охоче кажете. З огляду на це, моя пропозиція залишається в силі: я поховаю вас з усією шанобою, обрядом і молитвою, яких ви очікуєте від будь-якого досвідченого священика».

Купець оглянув розкиданий товар, мабуть, обмірковуючи пропозицію, ніби знову почувши про неї. Він знову звернув увагу на Блазі та простягнув лопату. загрозливо. «І?»

Крізь слабкий промінь світла, що пробивав тіні та заливав підлогу, Блазі помітив мініатюрний кінь серед розкиданих продуктів — шматочки порцелянової статуетки лежали розкидані по кам'яних плитах, відтоді потоптані ногами. Маленька бліда голова коня лежала поруч із каблуком чобота купця. Як і купець, Блазі обернувся та оглянув те саме захаращене оточення, очевидно, переорієнтовуючись на набагато ширшу картину, подумки обмірковуючи те, що він одразу ж зібрав як

індивідуальний та, здавалося б, загадковий стан кругових та сатиричних посилань. Досить поворотний момент подій, розмірковував він, що розбита порцелянова іграшка була колишнім подарунком його племіннику, яке він придбав у таємних угодах з контрабандними товарами з генуезьких кораблів і яке, найімовірніше, походило від того самого купця, який стояв перед ним. Так само бочка з нині гірким вином, безсумнівно, походила з минулих непрямих угод купця з ним, коли Блазі регулярно контрабандою вивозив кеги з запасів папського палацу в обмін на рідкісний імпорт, який він потім використовував для колегіального бартеру та політичних хабарів — рідкісного імпорту, точно як розбита далекосхідна порцелянова статуетка.

«І? Що тоді? Зрештою», — крикнув купець, примруживши очі, ніби намагаючись змусити Блазі розкрити навмисно непомітні договірні деталі фаустівської вигадки чи диявольської угоди.

Блазі розважав чоловіка, схожого на допитливу манеру поведінки, лише стомленою посмішкою та байдужим тоном у своїй остаточній відповіді: «І... я вживатиму ці інші слова для вашої служби». Зрештою, як інакше ви знайдете рай без моєї молитви, іншими словами?» «Диявольськими словами та лихослів'ям? Ах! Як я й підозрював», — вигукнув купець, простягаючи лопату кардиналу. Однак Блазі стояв, не здригаючись, порожньо дивлячись на понівеченого коня, занурений у спогади про юнака, який колись літав швидше за будь-якого ангела — і, можливо, з такою силою, що добрий вітер помітив його та змив геть з усього цього хлопець знав, як світ, розірваний слідами зловісної та безбожної «моральної чуми».

Блазі закусив губу; він байдуже кивнув. «На жаль, я мушу наполягати, щоб ви зараз покинули цей маєток та його територію. Ви можете взяти інструмент, який у вас є, та все інше, що можете взяти з собою; однак кінь та бочка вина Його Святості залишаються як десятина та рухоме майно Святого Престолу».

«Мені не потрібен кінь! А ти можеш утопити себе у вині — позбав нас страждань твого нікчемного та непростачного «я», — прогарчав чоловік.

Блазі різко зітхнув і підняв брову. — Без прощання, я сподіваюся, що ви знайдете свій шлях, так?

«Звісно ж, я це зроблю», — пробурмотів купець, опускаючи лопату. Він відступив до дверей і відчинив їх з-за спини. Прохолодний вітерець огорнув кімнату, розкриваючи легкий запах дощу. Десь удалині гуділи цвіркуни. «А поки я копатиму могилу...»

«Маю засоби. І не намагайся переслідувати мене». Спалах у нічному небі на мить показав Блазі його лише силуетом.

Блазі заспокоїв купця. «Не хвилюйтеся, монсеньйоре Лабатут. Я змирився з...» — Залишатися тут, поглинутий власними справами. — Він нахилив келих і оглянув його порожнечу. — Навіть потонути в них.

Він спостерігав, як купець зчищає з обличчя пасма спітнілого волосся, перекидає лопату через плече та ступає в ніч. Блазі обережно пішов за ним до дверей, перш ніж мляво спертися на вхідну раму. Він покрутив келих, нерішуче підняв тост у напрямку гостя, що відходив, і здригнувся, пиючи. останні ковтки зіпсованого вина. Він зітхнув, коли проgrimів грим.

Очевидно, купець помітив його жест — він крикнув у відповідь Блазі: «Ой! Салют, дияволе!» Блазі повернувся до шато та замкнув задні двері, звільнившись від усього, окрім повного умивальника та порожнього ліжка, які він мав намір використовувати як постійну насолоду.

За межами замку вмираючий чоловік хитався крізь дедалі вищий бур'ян, змахуючи обірвані нитки павутиння, пошарпані кокони та колючий терн, молячись Богу, Ісусу, Святому Христову та кожному іншому благословенному мученику, який міг би почути його благання про допомогу. Повернувшись спиною до дороги, він розташувався позаду маєтку та просувався вперед, виконуючи самопроголошену місію, спотикаючись до чорного горизонту незайманого лісу — для нього смерть тепер стала особистою справою, якою не можна було ділитися ні з ким, окрім нього самого та Бога. На жаль, лише блискавка освітлювала йому шлях, колишнє сяйво зоряного світла тепер пробивалося за хмарами насуваючоїся бурі. А під бурмочучим небом спалах небесних спалахів відкрив пару високого кроку, добре зроблених, подвійно прошитих зелених чобіт з манжетами та металевими застібками, що являли собою розбухаюче море **зрештою потонув.**

Це був перший і останній раз, коли кардиналу Блазі пощастило, мабуть, давно очікувана особиста зустріч із колись видатним купцем Жаном-Батистом Лабату, майстром торгівлі найкращими імпортованими товарами з Далекого Сходу та ретельно відібраними винами, які коли-небудь знала Франція.

~*~

Смерть і руйнування – це було все. Чорна зараза поширилася по кожному місту та містечку Франції, заспокоюючи серця громад своєю руйнівною та невблаганною присутністю. Прості селяни діяли як бунтівні мешканці, зрівнюючи цілі села з землею, водночас приймаючи поширену безглузду ідею: жодне зло не переможе у Франції, доки вони будуть достатньо нахабними, щоб підпалити кожне її місто. Однак зараза поширювалася всередині непокірних натовпів, як лісова пожежа, залишаючи їх такими ж чорними, як...

попіл від спалених ними будівель.

Відчайдушно прагнучи пролити світло на діяння та походження Великої чуми, у жовтні 1348 року король Філіп звернувся до видатних викладачів Паризького університету. негайно зібралася обрана рада з багатьох дисциплін, провела обговорення в ритуальній таємниці та передала свої висновки Філіпу в документі під назвою «Трактат Паризької ради». Колективні зусилля визначили кілька можливих причин чуми, включаючи розташування планет, підземні пари, що виділяються внаслідок землетрусів, та отруйні частинки, що переносяться вологими вітрами з розкладаючихся боліт. Тим не менш, коментар був лише збіркою припущень, які мало що зробили для розкриття причини чи лікування. І хоча Диявол не був у деталях документа — хоча Зло було відсутнє в його каноні причин — клінічний виклад був в іншому гідною спробою розглянути, здавалося б, раптове та загадкове існування цієї постійно поглинаючої гидоти. Досі майже десять мільйонів європейців були надто захоплені смертю, щоб піклуватися про причини. Зрештою, зрештою, мертві залишалися мертвими — здебільшого .

Чорна смерть була шаленим пекельним вогнем, що випалював обличчя Європи та обстрілював людство, яке було не більше ніж деревцем у повноцінній вогняній бурі. Немов палаючі руки, наступаючі лінії Диявольської Хвороби просувалися все далі вглиб країни, розтягуючись на північ і захід, щоб захопити незаплямовані території, поки вона завмирала над усім континентом. Одна за одною, кінець до кінця, країни згорталися, як палаючі карти.

Іспанія вибухнула, залишивши більшу частину своїх міст перед лицем досить нової концепції — цвинтарів без землі. Під час посухи невблаганного літа чума заповонила її міста, і в запаморочливій спеці її мешканці не могли розрізнити, чи пітніють вони від спеки сезону, чи від раптової лихоманки. Більшість її мешканців могли б звинуватити в цьому денну спеку, проте половина не могла легко списати нові чорні бруньки під пахвами на просто піт або пару. Дійсно, чума була швидким і нерозбірливим катом; здорові лягали спати, але до сходу сонця заціпеніли . А через затяжну посуху та виснажливу спеку в Іспанії прохолодна чиста вода була схожа на рідке срібло. На жаль, багато громадських колодязів були забруднені останками гниючих сусідів. Деякі звинувачували євреїв у оскверненні води; інші звинувачували мусульман; проте, як не дивно, в такій апокаліптичній події, що вразила населення християнського світу, лише жменька звинувачувала Диявола. Тим не менш, для тих літніх мешканців, які були надто слабкими, щоб покинути свої домівки, і наважувалися навіть подумати про один ковток з криниць, вибір був таким же очевидним, як і вода, якої вони прагнули: потурати хворобам або утримуватися від зневоднення. Навіть попри це, у відчаї та розпачі вони пили

з чаші, глибоко молилися та приєднувалися до своїх сусідів на бездонних цвинтарях міст .

В інших місцях англійські міста та села наздоганяли іспанські. Навіть за умови суворих правил роботи портів, мор був злодієм уночі, крадучись до себе. через водотоки та прокрадаючись повз гавані Лондона та Брістоля. Як тільки чума сіла на міліну, вона вибухнула. Лікарі, священики та політики кинулися в могили; і, подібно до моря виразкових лемінгів, половина населення міст наслідувала їхній приклад. Влітку 1349 року чума помчала на північ, знищуючи англійську сільську місцевість, прокладаючи собі шлях через переповнені міста Норвіч і Честер, просуваючись до Вексфорда, Ірландія. До кінця року Чорна смерть заразила всі найпівнічніші міста регіону , включаючи Единбург, Шотландія. З чорні кільця навколо рожевих лімфатичних вузлів — з повними кишнями букетів, щоб прогнати гниття, понад третина Європи чхнула та впала за мертво.

Час котився , немов очі вмираючого, а дні слідували один за одним, немов задихані подихи неминучої смерті. Чоловіки та жінки уникали міст у пошуках їжі. Натомість вони прочисували покинуті поля, полювали на дичину в незайманих лісах і шукали гірські струмки, відчайдушно намагаючись зібрати достатньо їжі, щоб пережити зимовий сезон. Сім'ї ховалися за дверима, які вони позначали червоним зовні, і замикали їх зсередини купами важкого каміння; сільськогосподарські знаряддя притуляли до сусідніх стін як зброю напоготові. А коли зима нарешті настала, багато мешканців центральної Франції були надто стурбовані дверима як ймовірними точками входу, мало звертаючи уваги на надійність їхніх стель.

Демони з Воротного каменю абатства так і не дісталися до місця призначення кардинала Блазі — французького міста Кале та його англійської окупаційної армії. Натомість, керовані виключно темрявою демонічної одержимості, ці літаючі статуї-химери блукали вечірнім французьким небом, поширюючись разом з таким же розлогим і палючим туманом, і зрештою досягли околиць села Мюрат, де вони пробивалися крізь солом'яні дахи, немов руйнівна буря.

Серйозність того, що розтрощило село Мурат, могла найкраще виміряти та оцінити лише меншість поплічників підземного світу; ті старші та досвідченіші демони зрадницьких царств Тартару, які служили наглядачами в Палаці Аїда. Воістину, їм були дозволені такі свободи, що вони могли заподіяти собі багато найнеймовірніших мук Пекла . Ці демони, що володіли гротескними статуями давно померлих гротесків, встановлених у соборах, були...

лише духовні вигадки проклятих легіонів Люцифаеля. Кам'яні фігури не були керовані їхнім колишнім існуванням з плоті та кісток. Їх легко можна було б порівняти з не що інше, як «літаюче каміння», населене духами демонів, які викидають свої злі душі через частково пошкоджений портал Ворітного каменю, а їхнє справжнє «я» все ще ув'язнене в пеклі, оскільки лише два з трьох Ворітних каменів, що складають Велику печатку, з того часу були «розблоковані». Простіше кажучи, доки Ворітний камінь монастиря Канчелло залишався закритим, якою б ослабленою не була Велика печатка, він все ще служив своїй божественна та задумана мета; і ці демони підземного світу могли докучати світу лише у безплотній формі духів одержимості, привидів, блакитних дияволів, інкубів, суккубів та подібних до них нечестивих. І з усіх інкубів та суккубів, що були скинуті в Пекло — а їх було багато — Люцифаель правила як Королева Суккубів, будучи головною мучителькою та духовною блудницею, накладаючи свою подобу та злі бажання на сплячих та беззахисних Синів Людських, і залишаючи легіони народжених нащадків Елджо та Елуда, земних з плоті та кісток, розкиданих по всьому світу за Своєю злою слідою. І Вона мала мало материнського бажання забезпечити Їхню безпеку — натомість, як Лазар, залишаючи Їх напризволяще піклуватися про Своїх власних Самі або бути вбитими неминучим світанком першого світанку.

Однак пекло не було насиченим. У мить чергового пекельного року чума накривала Центральну Францію, немов ефемерна плащаниця. А в найпохмуріші години свого тривалого Присутність, розпечений туман абатства та блукаючи кам'яні гротески забрали собі все більший простір зараження та спустошення. Потім сталося так, що наприкінці 1350 року кожен мешканець сіл Вік-сюр-Сер та Сен-Флур став свідком жахів химероподібних демонів, які кишили нічним небом, немов покривало ворон. Селяни кричали та розбігалися; однак тривалі вирази жаху, які можна було б очікувати на останках обличчя хоча б однієї жертви, помітно були відсутні у кожного мертвого мешканця — ні в кого не було голови — жоден череп не лежав відчужений від інших розкиданих останків. І ці масові каліцтва здебільшого залишалися невисловленими, якщо не через відсутність живих свідчень, то через спільну байдужість до смерті. Зрештою, кожне місто, містечко та село зазнавали невдачі по-своєму, і сморід з підвітряного боку від них просто служив попередженням для мігрантів, які пережили чуму, обрати менш пройдений шлях — уникнути всіх джерел

неприємні запахи.

Проте, плоть та одяг продовжували падати з вибілених кісток, знаменуючи собою кінець одного з найхитріших задумів Пекла. Велика Мор, яка почалася з одного-єдиного птаха — єдиного китайського голуба, воскреслого дияволом, — зуміла знищити більшу частину людства. Раптово, як вона прийшла, вона минула, як осідаючий попіл на вмираючому вітрі. Як надмірно розмахований меч чи шалено накладене заклинання зла, широка смуга смерті чуми пронизала кожну вену Європи, перш ніж повернутися в серце...

Китай. І коли всі монети були зібрані з очей мертвих — коли останні брижі річки Стікс стихли, чума перетворила двадцять чотири мільйони європейських чоловіків, жінок і дітей на бруд. У Китаї тридцять п'ять мільйонів душ зникли. Незліченні мільйони на індійських та африканських землях були вирвані з існування; всі вони стали жертвами Чорного врожаю Люцифаеля . Однак, оскільки сухі цифри не завжди спонукають розум порівняти такі смертні та історичні пропорції настільки адекватно, наскільки, можливо...

З правильно застосованої перспективи — якби всіх європейських померлих склали один на одного в спільній могилі, глибина ділянки перевищила б тридцять шістьсот миль. Більше того, якби всі китайські померлі ділили одну могилу, її глибина занурилася б майже на п'ять тисяч триста миль у земну кору.

Для людства Велика Мор сягала глибше, ніж двометрова яма — глибше, ніж бездонний страх — вона занурилася аж до Пекла, звідки вперше зародилася. І з усіма підрахованими жертвами половина відомого світу перекинулася та загинула, коли даоський верховний жрець та його захоплений Гротескний Храм Літаючого Дракона з Трьох Великих Ущелин у Центральному Китаї наважилися відкрити першу з трьох печаток Великої Безодні. Все це сталося на темних сторінках Історії, як це незмінно трапляється з нещасними випадками.

[Кінець розділу 12]

Цей літературний твір був створений

виключно присвячений

Едгар Аллан По (1809—1849)

— Нехай його спадщина живе в кожному з нас —

~[GothicNovel.Org](https://www.gothicnovel.org)~